

протягом тривалого історичного періоду. Застосування такого підходу дозволяє об'єднати в єдину систему стратегічного обліку всі існуючі та розробити нові методологічні інструменти, що ефективно забезпечуватимуть процес підготовки та реалізації стратегії підприємства. Основною проблемою, що спричиняє неможливість ефективної реалізації даного підходу в практичній діяльності підприємств є відсутність глибоких теоретичних напрацювань з даної проблематики, що не дозволяє створити теоретико-методологічні передумови для реалізації системи стратегічного обліку як засобу інформаційного забезпечення стратегічного управління на підприємствах [2, с. 240].

В економічній літературі до цього часу не має єдиної точки зору щодо правомірності та необхідності вживання двох термінів, вихідних понять фінансової системи: „затрати” та „витрати”. В бухгалтерському обліку ринкової економіки має місце диференційована інтерпретація цих понять, чим, як вважається, досягається достовірне формування фінансового результату.

На підставі результатів вивчення точок зору різних авторів і положень останніх нормативних актів щодо сутності доходу, нами уточнено його зміст у сільському господарстві. Дохід від сільськогосподарської діяльності – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів, одержаних у результаті відокремлення від біологічного активу, призначених для продажу і (або) зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період, а також створюють економічну основу для покриття всіх видів витрат. Суттєвий вплив на ці вигоди мають природно-кліматичні умови.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва: монографія / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 384 с.
2. Бруханський Р. Ф. Концепція стратегічного менеджменту та бухгалтерський облік: можливі варіанти взаємозв'язку // Інноваційна економіка. – 2014. – №. 3. – С. 239-243.
3. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Р. Ф. Бруханський, О. П. Сकिран. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 444 с.

Віра Лукіян

Тернопільський національний економічний університет

«УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ: ПРОДАВАТИ ЧИ НІ?»

Минулого року виникла дискусія щодо створення ринку землі. З неймовірною швидкістю почали розвиватися події навколо майбутньої земельної реформи.

Крім зняття мораторію, реформатори пропонували також усунути всі обмеження з доступу на земельний ринок, спростити земельні торги та правила оренди землі, спростити і здешевити держреєстрацію земельних ділянок та прав на нерухоме майно, підвищити податок на землі сільськогосподарського призначення. Крім того, переглянути безкоштовну приватизацію, трансформувати права постійного користувача в право власності юридичної особи, ввести принцип єдиної юридичної долі для земельної ділянки та розміщених на ньому будівель, а також відмовитися від існуючої системи поділу земель за цільовим призначенням. Зміни досить радикальні, усе по своїй суті є неоднозначними і вимагають глибокого аналізу. Але в

напрацюваннях щодо реформи так часто зустрічається словосполучення "почати негайно", що часу на детальний аналіз реформатори самі собі не залишають.

Згідно з обіцянок реформаторів, такі зміни повинні забезпечити появу 1,5 млн нових робочих місць і 90 млрд грн податкових надходжень. Проте не можна стверджувати про збір 90 млрд податків, не маючи бази оподаткування, реєстру платників податків, механізму адміністрування. Названа сума вдвічі перевищує збори з податку на прибуток в 2014 р, одже наступне питання полягає у тому, хто, як і яким чином заплатить ці гроші. Аналогічні прогнозування і до інвестицій в 50 млрд дол., і до робочих місць, які ці інвестиції, нібито, повинні створити. У своїх підрахунках дослідники від влади керуються вартістю гектара землі в 5 тис. дол., що раз в п'ять перевищує її нинішню максимальну ціну в Україні. Робиться передбачливе застереження про те, що буде досягнуто ціни в 5000 дол. в наступні п'ять років. На мою думку, для початку необхідно знайти ресурси, за рахунок яких буде досягнута така ціна, а ринок відкривати уже після досягнення цієї ціни.

Безперечно, зняття мораторію є актуальним і необхідним, але чи має воно бути поспішним і супроводжуватися зробленими "на коліні" підрахунками і прогнозами. Надання права вільного відчуження с / г земель без створення ефективних механізмів захисту дрібних землевласників може привести до досить швидкої втрати права власності у великої кількості громадян. У ситуації, коли рівень правових знань у населення невисокий, а рівень доходів не дозволяє забезпечити належний супровід угод, нечисті на руку гравці можуть "стимулювати" процес переходу права власності. Ризик полягає у тому, що простим громадянам, з достатньою часткою ймовірності, доведеться розлучитися зі своїм майном, у тому числі не завжди по своїй волі. До початку нової реформи необхідно, як мінімум, закінчити попередню - завершити процес оформлення документації щодо паїв.

На сьогоднішній день в Україні створено ідеальні умови для скупки земель фактично за безцінь. І чималу роль в цьому процесі відіграє економічний курс. Надлишкова підтримка саме сировинного експорту і тотальне ігнорування розвитку вторинної переробки в АПК призводять до зубожіння сільських жителів і знецінення українських земель.

Не додає ціни нашій землі і правова незахищеність її власників. Форсуючи скасування мораторію, держава допомагає корпораціям збагатитися за рахунок одного з небагатьох, що залишилися в Україні ресурсів – землі.

Пропонується найпростіший, швидкий вихід із ситуації. Зараз велика частина паїв здається в оренду великим сіль господарським підприємствам, ось тільки сільські жителі від цього багатшими не стають. Чи зміниться ситуація, якщо орендарі стануть власниками? Ні. А якщо це будуть іноземні власники? Теж ні. На світовому ринку землю не купують паями по 4 га, нікого не зацікавить шматочок землі без чітких меж серед ріллі. Землю скупують полями, але для того, щоб її можна було в такому вигляді продати, потрібно створити умови для об'єднання власників і правову систему, здатну захистити права цих власників. На сьогоднішній день нічого з перерахованого вище немає, проте є всі умови для того, щоб "мародери" скупили паї, сформували ділянки, придатні для продажу, і потім на них заробили.

Скупити землю за безцінь на первинному ринку для її подальшого перепродажу на вторинному (само собою зрозуміло, по багато разів вищими цінами) зможуть, звичайно, далеко не всі. Простим людям це виявиться просто не по кишені.

Експерти ринку звертають увагу на той факт, що зараз, як і в 2012-му році, вже значно активізувався і набирає обертів процес нарощування земельних банків і консолідації аграрного бізнесу, в тому числі і через скупку керуючих компаній і підприємств-орендарів великих і не дуже земельних угідь. Поточна кон'юнктура сприяє тому, що земля, яку орендують підприємства в умовах тотальної економічної кризи і гучних банкрутств уступається найчастіше практично за безцінь.

Вартість землі визначається нарощуванням виробництва і перерозподілом прибутків. Але почати потрібно з малого - зміни підходів до оренди землі, так як вартість оренди впливає на ціну. Підсиливши права дрібних власників і створивши реальні механізми для їх консолідації, держава дозволила б їм брати активну участь в процесі, впливати на умови оренди та використання земель. Об'єднані власники могли б вести переговори з холдингами на рівних, наймати юристів, консультантів. Таким чином, росла б і цінність їх землі, і її орендна плата, і її вартість. З іншого боку, необхідно боротися з бідністю в селі, створювати нові форми зайнятості, диверсифікувати джерела доходів, розвивати несільськогосподарські види діяльності. Фактично питання не в тому, коли знімати мораторій, а в тому, що зроблено для того, щоб ми могли його зняти? Вартість землі в Україні сьогодні катастрофічно низька, як і рівень життя сільських жителів. При цьому соціальні стандарти держава заморозила, а інфляція до кінця 2015 року склала 30%. Декларована реформою мета - створення середнього фермерського класу - недосяжна саме через низьку вартості землі. Середня ціна гектара в ЄС - 16 тис. дол., в Іспанії - 15 тис., у Франції - 7 тис., в Польщі - 8 тис. дол.. А в Україні - 1 тис. дол. (а стартує вона від 500 дол. / га і нижче). Це при тому, що площі чорноземів в Україні - одні з найбільших в світі (28 млн га), а із загальної кількості земель сільгосппризначення (42 млн га) щорічно обробляються 32 млн. Для порівняння, в тій же Польщі під сільгоспвиробництво задіяні 14 млн га (в Німеччині - 12 млн га, в Румунії - 9 млн). Тобто при величезному потенціалі ми маємо мізерну вартість, а це вже саме по собі є приводом задуматися над тим, наскільки доцільно відкривати земельний ринок саме зараз. Адже отриманих від продажу землі грошей власникам паїв елементарно не вистачить ні для започаткування власної справи, ні для отримання кредиту під заставу землі, ні для придбання житла в місті.

Середній пай в Україні – 3,6 га. При нинішній ціні від його продажу власник виручить близько 80 тис. грн – великі гроші для людей, що живуть при хронічному безгрошів'ї, але мізерні як для започаткування власної справи, так і в порівнянні з теперішньою вартістю. За умови отримання кредиту під заставу паю з такої вартості отриманих коштів не вистачить навіть на покупку старого трактора, не кажучи вже про іншу технку, посівні матеріали, добрива, будівництва складських приміщень та ін.

Також турбує й інтерес іноземних інвесторів до України, адже в нинішніх умовах розпродаж земель – це дуже сумнівна затія. При відсутності як адекватних норм оцінки, так і прозорої процедури продажу це загрожує закінчитися агроколоніалізмом африканського або латиноамериканського зразка. Саме за такою схемою десять років тому скуповувалися землі в Камбоджі, Гані, Ефіопії, Малі, Кенії, Аргентині, Уругваї та Парагваї. Щоразу цей процес проходив під “чуйним наглядом” місцевих урядів, які розмовляли про взаємовигідну співпрацю, внесок розвинених країн в місцеву економіку, впровадженні передових технологій, капіталовкладень і розвитку ринків. Природно, ніщо з перерахованого вище не виправдалося, для виробника земля – це ресурс і не більше того, саме використанням цього ресурсу і обмежилися так звані інвестори. Наслідки агроколоніалізму катастрофічні. За рахунок передачі частини орних земель знизилася виробництво харчів у країнах. Інтенсивні способи землеробства нових господарів завдали величезної шкоди екології, зіпсувавши ґрунт, виснаживши підземні води, забруднивши ґрунт хімікатами. Але головна біда агроколоніалізму в тому, що населення, що жило за межею бідності, віддало свої паї корпораціям фактично за безцінь і позбавило свої сім'ї одного з основних джерел виживання. Що чекає на нас у такому випадку? Відповідь очевидна – ми будемо кріпостними на власній землі. І чомусь зовсім немає впевненості, що у разі такої земельної реформи, ми отримаємо бодай якусь вигоду.

Ми не відстоюємо думки заборони продажу власності, але вважаємо, що не потрібно дати в черговий раз покористуватися країною та змусити громадян продати

за безцінь свій останній реальний актив. Ніхто не проти цивілізованого ринку. Але він повинен спочатку стати цивілізованим.

Ілона Макух

Тернопільський національний економічний університет

ВИМОГИ ДО ПОБУДОВИ СТРАТЕГІЧНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

До побудови аналітичної системи підприємства висувається значна кількість вимог, однією з основних, що реалізована в концептуальній основі фінансової звітності SFAC 8, що є базовим документом для конвергенції облікових стандартів GAAP US та IAS/IFRS, передбачає, що одержані в результаті використання інформації вигоди мають бути більшими від понесених на її одержання витрат [2, с. 275].

Критерієм, що висувається до більшості інформаційних систем, є адресність та релевантність інформації, яка надається кінцевим користувачам. Для забезпечення ефективності функціонування аналітичної системи мають бути чітко сформульовані змістовні та технологічні вимоги до представлення і обробки стратегічної інформації, що в підсумку мають стати основою її розробки. Адресність інформації передбачає орієнтацію при її формуванні на суб'єкта обробки цієї інформації («приймача»), а релевантність – на змістовну адекватність сприйняття даної інформації її одержувачем. При розробці стратегічної аналітичної системи також потрібно обов'язково враховувати місію, стратегічні цілі, потреби стратегічних менеджерів в обліково-аналітичній інформації та інші елементи системи стратегічного менеджменту. Як зазначає І. М. Богатая та Л. О. Іващенко, «однією із проблем побудови обліково-аналітичної системи підприємства є необхідність формування інформації за різними рівнями деталізації та зрізами представлення, що дозволить проводити стратегічний аналіз у розрізі різних сегментів» [1, с. 15].

Таким чином, важливе значення має можливість ведення стратегічного обліку та здійснення аналізу в розрізі стратегічних бізнес-одиниць як найменшого рівня генерування вартості підприємства. Проте виокремлення стратегічних бізнес-одиниць уможливорює проведення аналізу в розрізі їх стратегічних бізнес-зон як частин зовнішнього середовища конкретної одиниці. Про це також наголошує Д. Л. Савенков, зазначаючи, що «необхідно розробити показники, які будуть відображати зміни позиції підприємства щодо її конкурентів, наприклад, за допомогою порівняльного аналізу на основі зовнішніх факторів. Одним із показників є відносна частка ринку» [10, с. 35].

Ще одна вимога, яка висувається до побудови обліково-аналітичного комплексу в управлінні підприємством, – це надання інформації про зовнішнє середовище, яке створює передумови для ефективного прогнозування стратегії, окреслення ризикового середовища, від якого залежить реалізація стратегічних ініціатив, та забезпечує своєчасне реагування на зміни середовища.

Остаточний набір показників, які необхідні для забезпечення ефективного управління стратегією підприємства, на думку Р. Ф. Бруханського [4, с. 27-36; 5, с. 18-28; 6, с. 23-27; 7, с. 310-313; 8, с. 69-71; 9, с. 210-217] залежатиме від особливостей конкретної галузі, в якій функціонує підприємство, та від специфіки його діяльності.

Проведений аналіз вимог, що висуваються до побудови стратегічної аналітичної системи підприємства, дозволив встановити, що більшість з них напряму пов'язана із вимогами, що висуваються до побудови стратегічної системи обліку, що пояснюється функціональною залежністю стратегічної аналітичної системи від облікової.